

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издаје свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 и. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак.)

Но где сам оно застао? . . . Да, сећам се! Дакле, из тога се изродила читава препирка, настала је велика вика и граја. „Која је то била?“ — викало се; „Зар се не стиди? На на очиглед целе ове публике! Ох, боже мој, како ли је покварена ова данашња омладина!“ Такви се гласови зачуше на све стране. Матере зборише о томе на глас, девојке шапташе, људи се смејаше. Једном речи, публика је представљала, а ми смо били гледаоци.

Тек што се стишала вика и тек што сам се опет упутио у своју улогу, али се опет неким случајем поремети ток представе. Приказивао сам баш један од најлепших призора, па сам крикнуо занесен прекомерним гњевом: „Освета, освета! Осветићу те увређени, обесвећени старче! Ево проклињем под овим ведрим небом сваку кап братинске крви! Раскидам за навек братинску свезу!“ Изговарајући те речи машио сам се био своје широке јаке, огрлице, да је — по инструкцији — подерем, али ми реквизитар довикну из кулиса: „Немојте да подерете ту огрлицу, јер сам је позајмио од милостиве госпође бележниковице; мораћете је платити, ако је подерете!“ То ме је збунило. Нисам могао даље да говорим, него сам се освртао и зверео на све стране. И публика се већ била узнемирила, те бих био обрао бостан, да ми у тај мах не застаде поглед опет на оном малом, невином девојчету. Не знам, да ли се смешила, да ли је плагала, или ме је ободравала, само то знам, да ме је одушевио њезин поглед, те сам њу држао за своју Амалију, која заслужује, да поновим ону клетву и да подерем огрлицу госпође бележниковице.

Публика је бурно плескала, постигао сам потпун успех. Остали призори испали су ми још боље за руком, те их је публика громовито одо-

бравала и изазивала ме неколико пута. Моји савреговци гледали су ме злобним очима. Управитељка пак Елиза пољубила ме је и по други пут, рекавши, да ме тим пољубом посвећује за уметника.

А Бодакија, коме се баш није тако допао мој ванредни успех, рече ми достојанствено: „За шест година достићи ћеш можда и мене, и бићеш уметник као и ја!“

На скоро сам постао славан човек. Знала ме је цела варош, говорило се о мени у целој жупанији. И доиста, изван тога округа могли су можда држати да сам какав шерцењар или чивутски покућар, али то мени није ништа сметало, јер нисам ни ја њих познавао. А и на што да ме познају? Та ја сам и без њих постао славан човек! А и шта ту треба? Ваља само много држати на себе, на ће се наћи увек неколицина будала, који ћете уважавати и веровати, да си ђенијалан човек! Постао сам охол и поносан, и мислио сам, да се свако мора за мном осврнути на улици, а у друштву да се мора говорити само о мени. Имао сам и разлога за то, јер сам од лепотица варошких добијао силна љубавна писма, а за њима су летели поклони, разни адићари, везене кошуље, мараме и многе друге ствари.

Тада сам носио шешир на јеро, певао сам веселе песме, био сам вазда добре воље и мислио сам, да сам најсретнији човек на свету. Али при свем том нисам имао осећаја за лепотице. Примао сам, истина, њихове поклоне, али на писма им нисам одговарао. Хтео сам да их оставим да чезну и уздићу за мном, бар ће ми — тако сам мудровао — тим већма плескати на представи.

Био је то красан, диван живот, шаровит као дуга, или као оно пауново перје. Штета, грдна

штета, што је тако за мало трајао. Ах, живот наш наличи — као што Осијан пева — на сан ловца, што заспи за сунца, а пробуди се усред најжешће буре. Та за што сам волео уметност већма, него што се приличи правој поштеној комедијашу?

Већ сам се заситио славе, а занос и бунило постало ми је већ досадно. Постао сам скромнији, а душа ми поносија, а после се и понос претопио у тугу. Био сам незадовољан сам собом, те сам опет чешће потражио природу и самоћу. У вечерњим часовима спадали су ме опет снови, као и пре, и појављивала се опет она стара привиђења, исто онако дивна, исто онако заносљива. Али кад сам се пробудио, осећао сам грдан терет и бол. Сузе нису више могле да ми ублаже бола, него су ме чисто палиле, — венци, што су ми цватили око главе, чисто су ме понижавали, — једио ме је жубор потока, старе оне стене гледале су кад'да подругљиво на мене, и као да су са свих страна одјекивале ове речи: „А зар си ти доиста такав уметник, Давиде, као што уображаваш сам себи?“

Нестало ми је душевна мира. Позорница ми је постала мучионица. Презирао сам самог себе, што сам био надри-глумац, мрзио сам публику, што је таква будала.

Усред најбурнијег аплауза осећао сам, да би ме песник, да је ту, отерао с позорнице, а оцењивач да би ми морао довикнути: „Иди ти, синко, на њиву, па ради, жао ми те је, одлази!“

Сваким даном сам по нешто искусио на себи, сваки дан ми је донео нових јада. Кад сам на пример приказивао пијана човека, било ми је тело

(Наставиће се)

Ж И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

(„Низ бисера“. Позоришна игра у 2 чина, с певањем, од К. Холтаја, превео С. Д. К.)

У недељу 7. јануара изишла је ова позоришна игра поново — надамо се зар последњи пут овде — на позорницу нашу. „Низ бисера“ спада у ону врсту игара, која се својом дирљивошћу данас већ преживила — и могла би се без велике штете метнути с поштовањем ad acta. Она је, од како је нашег позоришта, чинила своје, те би крајње време било, да се са „њиве отпуштајеш“ повуче у заслужени мир. После онаке репрize, као што је ономадашња, повукла би се с чашћу, јер су приказивачи уложили доста диван труд и необичну вештину у свој неблагодарни посао. Штета, што је најлепше и најдирљивије моменте Ружићеве

увек трезвено; као Ромео био сам само привидно љубавник; у место да сам Брут, ја сам био Ракоција. Била ствар, што се представља, из пређашњег столећа, или из нашега доба, играла се она у дворани или костиму, — то је мени донде било са свим све једно. Ја сам увек био онај исти, једнако сам декламовао и викао сам увек, као што ме је Бодакија учио.

На скоро сам увидио, да немам ни појма о карактерисању. Љубавнике, јунаке, сплеткаше, све сам ја то приказивао по једном калупу, а после је ствар још већма нагрђена и осажена не природним патосом, без кога нисам могао више ни дисати, даље непрестаним кривљењем лица, а то се светини увек допадало, и најпосле гимнастичким кретањем и извртањем руку и ногу, што је такођер радо гледао неки део публике.

Плакао сам и очајавао. За тим ми је опет синнула нада, а сметње и препреке уливале су ми нову снагу. Посматрао сам људе, пратио сам пажљиво живот, проучавао сам Шекспира. О, како ми је сад све другчије изгледало него иначе, кад су ме кадре биле да задиве и узбуде само по неке смелије слике, по неке живље ситуације и заплети у комаду. Сад сам осећао ону величаствену поезију, што лежи у страстима, ону моћну силу, што лежи у карактерима, на ми је чисто пуцло пред очима, те сам сазнао шта управо значи „драматска уметност.“ Али ипак нисам још никако могао да дам својим идејама одређену форму. Изгледао сам као оно човек, који је обамрљо, па види, чује и зна шта се збива, али није кадар да макне ни једним својим удом.

(Јован) и Максимовићкине (Ана) вештачке игре кварио цинички смеј са галерије, а по гдешто, на жалост, и из партера. Ружић је формално жртвовао свој дивни дар улози својој, јер жали бог толико труда на таку улогу. Максимовићка се лено трудила, да у првом делу даде што бујнија израза својим осећајима. Што јој то није пошло са свим за руком у сваком моменту, није за цело до њене воље, но пре до недостатка средстава, с којима она, по природи својој, не располаже за такве изливе. Ту је местимце изостала иза Сајевићке, коју смо лане гледали у тој улози; али ју је далеко надмашила њеним изразом патње у другом чину, коју нам је доиста лено приказала. И остали приказивачи, на име: Рајковић (Борн), Лукић (Карло), Јеца Поповићева (Марта), Љ. Зорићева (Јела) и Добриновић (Цр-

нац) чинили су своје како ваља. Не разумемо за што Марковић (спахија) онако багателише своју, ма и малену, улогу. Тога не сме бити никада, да не речемо што опорије. — Свака је песма отпевана складно и с осећајем, те је чисто налазила одјека у публици, за коју смо се више пута бојали да и сама гласно не забруји: „У жарку Африку!“

Јеф. Пр.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Београду.) Репертоар за прву половину месеца јануара 1879. год. Понедељник 1. „Језуита и његов питомца“, шаљива игра у 4 чина, од Шрајбера. Прево А. М. — Четвртак 4. „Црчак у мравињаку“, шаљива игра у 1 чину, од Легуеа и Лабиса. Прерадио Бранко М. Јовановић (нов комад). — „У Петак“, шаљива игра у једном чину, написао Сигмунд Шлезингер. С немачког прево М. С. — „Честитам“, лакрдија у једном чину, с певањем, од К. Трифковића. — Субота 6. „Алпински цар“, чаробна игра с певањем, у три чина, од Рајмунда. Прево С. Д. П. — Недеља 7. „Потурица“, драма у 4 раздела, од Ив. Кукуљевића Сакцинског. — Среда 10. „Чаша воде“, драма у 5 раздела, од Е. Скриба. Прево Вл. Вежић. — Петак 12. и недеља 14. „Лаворика и просјачки штап“, драма у три чина и потоњом игром, од Холтаја. Прево П. Ј. Мостић (нов комад).

* (Народно позориште у Загребу.) На загребачкој позорици лепо је успела нова шаљива игра „Очи љубави.“ О том комаду пишу из Загребца: Приповеда се, да је Вилхелмина пл. Хилери написала шаљиву игру „Очи љубави“, да оправда своју љубав за некога члана немачке поларне експедиције, којег је природа одарила добрим срцем и великим умом, ал' с мало красоте. Има пл' нема што год истине на тој причи, свакако јој хвала, да је написала ту лепу и презабавну комедију, којој, до душе, може се приговорити, да има премало чина, ал' је за то ванредним богатством духа, срца и досетке писана, да слушаатељу не да питати за силетку и компликован чин. Гроф пл. (!) Штајнбах, генерал у миру, на добричина, има ћерку Приску, необично одарену девојку, која је свој дар на добро употребила, читајући и изображавајући се неуморно делима великих списатеља. У својим естетичним разматрањима пристаје уз назоре тако зване класичне естетике, те тражи лепоту у форми, а не у садржају. Што није обликом лепо, не производи у њеном срцу, макар још толи племенито било, естетичнога умишења. С тога она љуби младога часника, грофа Маролија, Аполона телом, ал' духом по све обична човека. С њом живи у очевој кући нећакиња јој контеса Фридрика, шестнаестогодишње невино девојче, без установљених назора, без искуства у строге науке, тек јој је добро срце и живахан дух. У то посети грофа Штајнбаха његов пријатељ гроф Брунек пл. (!) Харденхајм, Одисеус поларнога мора. Он је наике путовао с немачком поларном експедицијом, те се сада повратио са опасног пута као човек много искусан и учен. Посветив своје најлепше године знаности, остарио је за рана од ње, па је и занемарно спољашност и кавалирске манире. У кратко — он је спољашношћу прилично ружав, а најружније му стоји велика брада. Кад сину у штајнбахову кућу, свако жели од њега чути само згоде и незгоде његовог пута, ал'

иначе га девојке једва опажају. Поразговори се са мудро. Приском и чује каквих је она назора. Он хоће да те назоре обрати по својим естетичним назорима, које гради искључиво на лепом садржају, а форми не даје никакве цене. Примере наводи из Шекспировог „Сна летне ноћи“, призор између Титаније и Бодена, ком је зловни Пук створио магарећу главу, па га ипак Титанија љуби. Приска то држи пасквилом на љубав, те пориче томе призору естетичку цену. Најпосле се разигра ружни Одисеус дотле, да понуди класичној Приски окладу, у след које се обезвује, да ће се она заљубити у њега. Приска се смеје том, па се и мало уреди; ал' на послетку ипак признаје, да је Брунек инсересантан човек. На што се Брунек обвезао, то је и брзо постигао. Његово знање, велик ум, племенито срце, тешке патње за знаност очараше на брзо Приску, и она заборавља брунекову спољашност и поштује само његове врлине. Но ево колизије! Лепом Маролију обећала је — премда не по све сигурно — своју руку, а сад види, да је тај лепо Маролија само леп суд с обичним садржајем, а откад је упознала Брунека, научила је више ценити садржај — јер и сама има много садржаја — него ли форму. Док се она тако колеба, нашли се они, који скупа спадају, на име, Фридрика и Маролија. Тај окретај тумачи најлепше гетов ромап „Wahlverwandtschaften“.

Премда је Маролија заволео Фридрику, а Приску Брунек, ипак немају снаге да развргну свој прећашњи савез. Приску приморавају свакојаки обзираи, да по све не откаже своје руке Маролију, а Маролија је онет толи слаб пред њом и њезином мудрошћу, да је сав очаран, чим га наговори. Ал' Брунек се досети, како треба разрешити тај чвор. Он наговори Маролија, да се тобож свати с њим пред Приском, за тим да се позову на двобој, из којег Маролија излази рањен, ал' само привидно. Завој наружиће му лице, па да се онда види, хоће ли га и тада Приска или не. Тако се и збуде, ал' копље згоди обратно. Видећи Приска Маролија наружена, мисли, да га тек сада занемарити не сме, по што га је као лепог волела. Мала Фридрика је с тога несретна, ал' поружнелога Маролија још више воли. Напакон скине Маролија развој. Фридрика пресретна, Брунек хоће да одлази, јер види, да се прискина љубав опет нагнула Маролију, но када она дознаје, да је маролијева рана само привидна, признаје Брунеку — да је окладу добио. Љубав је слена!

Приску је приказивала гђа Ружићка-Строцијева. Не знамо би ли јој могла која улога боље пристајати. Приска није салонска дама, она је нешто више. Она је канда комбинација строго-драмске јунакиње и модерне девојке. Тако ју је и гђа Ружићка и схватила. Гђца Краљева нашла је у Фридрици свој елемент, у којем је она толи мила, дражесна и досетљива, као шева у зраку, ил' рибица у мору. Г. Мандровић имао је извести тешку улогу, имао је приказивати строга учењака, па тако, да се може у красна младића заљубљена девојка у њ заљубити. Г. Мандровић приказивао је Брунека изредно лепо. Г. Фијану пошао је Маролија врло глатко за руком. Пре свега погодио је г. Фијан лаки тон, којим Маролија зборити има, а за тим је у призорима са Фридриком своју игру тако улесио према игри гђе Краљеве, као да је посебно студију томе посветио. Г. Милан играо је доброћуднога Штајнбаха мајсторски.

Издаје управа српског народног позоришта

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

10. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 6.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 11. ЈАНУАРА 1879.

Први пут:

ТВРДО СРЦЕ.

Позоришна игра у 1. чину, по туђој замисли написао Стан. Лесер, превео Сава Петровић.

О С О Б Е:

Грофица Хартмугова, удовица	Д. Ружићка.
Ђенерао Прот, брат јој	Рајковић.
Хенрик, син јој	Ружић.
Тереза, њена дружбеница	С. Максимовићка.
Тренклер, њен дворник	Јовановић.
Слуга	Ђирић.

Збива се у двору на грофичином добру.

Пре тога:

Г Р Е Н Г О А Р.

Позоришна игра у 1. радњи, од Т. Банвиља, превео Ј. Ђорђевић.

О С О Б Е:

Лудвик XI., краљ француски	Рајковић.
Пијер Гренгоар	Ружић.
Симон Фурније, трговац	Лукић.
Лујза, његова кћи.	М. Рајковићка.
Оливје-ле-Дем, берберин краљев	Марковић.
Николија Андријева, сестра симонова, удовица	Л. Хаџићева.

Пажеви краљеви. Слуге Симона Фурнијера Официри и стрелци телесне страже. Место: варош Тур у Француској. Време: Година 1469.

У петак 12. јануара: „Последње љубавно писмо“. Шаљива игра у 3 чина, написао В. Сарду, с француског.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.